

2. Tomsinov V. A. O sushnosti javlenija, nazyvaemogo «receptiej rimskogo prava» // Vinogradov P. G. Ocherki po teorii prava. Rimskoe pravo v srednevekovoj Evrope. – M.: Izdatel'stvo «Zercalo», 2010. – S.262–279.

3. Gryn'ko S. D. Znachenija typologii' receptii' rym'skogo prava dlja pravovoy system jevropejs'kyh kraï'n // Pryvatne pravo i pidpryemnyctvo. – K., 2014. – №13. – S.9–13.

4. Matushchak M. R. Sutnist' receptii' rym'skogo prava ta i'i' vplyv na cyvil'ne pravo Ukraïny, Rosijs'koi' Federacii', Francii' ta FNR // Visnyk ONU im. I. I. Mechnykova. Pravoznavstvo. – 2013. – T.18, Vyp.2. – S.15–25.

5. Ob#jasnitel'naja zapiska sodержanija i raspolozhenija Svoda zakonov grazhdanskikh. Arhiv istoricheskikh i prakticheskikh svedenij, odnosjashihhsja k Rossii, izdavaemyj N. Kalachevym. – SPb., 1859. – Kn.2. – S.5.

6. Pylypchuk O. O. Rozvytok jurydychnogo fakul'tetu universtyetu Sv. Volodymyra v Kyjevi (seredyna XIX st.) // Visnyk Shidnoukraïns'kogo nacional'nogo universtyetu imeni Volodymyra Dalja. – 2017. – №11. – S.34–39.

7. Shubnikov Ju. B. O predposylkah voznikovenija Prava Evropejskogo Sojuza (istoriko–teoreticheskij analiz) // Vestnik Sankt–Peterburgskogo universiteta MVD Rossii. – 2012. – №1. – S.46–51.

8. Sokolovskij P. E. Receptija rimskogo grazhdanskogo prava u sovremennykh narodov i ego prjamoje znachenie dlja Rossii // Universitetskie izvestija. – 1891. – №10. – S.1–10.

9. Astashov D. S., Petrov A. V. Preemstvennost' v stanovlenii i razvitii pozitivnogo prava v Evrope v period Srednevekov'ja // Vestnik JuUrGU. Serija «Pravo». – 2016. – T.16. – №4. – S.73–78.

10. Bajteeva M. V. Receptija rimskogo prava i stanovlenie publichno–pravovoj sfery v sisteme romano–germanskogo prava // Aktual'nye problemy jekonomiki i prava. – 2010. – №2. – S.106–111.

11. Hantington S. Stolknovenie civilizacij. – M., 2003. – 605 s.

12. Voroshilina I. A. Teorija gosudarstva i prava. – Orenburg, 2009. – 232 s.

13. Kazancev L. Znachenie nauki rimskogo prava // Universitetskie izvestija. – 1893. – №2. – S.1–18.

14. CKU. – S.3. – URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435–15>.

Pylypchuk O. O., candidate of historical sciences, senior lecturer of the Department of Philosophy and History of Science and Technology, State University of Infrastructure and Technologies (Ukraine, Kyiv), oksanapilipchuk78@gmail.com

Study on the problems of the reception of Roman law in the Kyiv legal society

The article shows the influence of the reception of Roman law on the formation of a European legal field and individual national laws. It is considered how this process was carried out in the leading European countries and the in Russian Empire. Investigated the scientific works of scientists of the Kyiv Law Society on this subject. The significance of the reception of Roman law for modern Ukraine is highlighted.

Keywords: Reception Problems, Roman Law, Kyiv Law Society.

* * *

УДК 94(477)«18/19» Павлуцький

Богатікова О. В.,
аспірантка, Маріупольський
державний університет
(Україна, Маріуполь), lol9877@meta.ua

Місце Григорія Павлуцького (1861–1924 рр.) у громадському житті України кінець XIX – початку XX ст.

Розглянута роль Г. Павлуцького у громадському житті України. Показана його участь у роботі науково–просвітницьких товариств України – Українському науковому товаристві, Київському товаристві старожитностей і мистецтв, Історичному товаристві Нестора–Літописця, Київському товаристві охорони пам'яток і мистецтва. Висвітлено роль Г. Павлуцького у справі збереження та повернення культурних пам'яток до України. Автором охарактеризовано діяльність

науковця щодо реставрування історичних пам'яток країни, зокрема Софії Київської. У роботі показано внесок Г. Павлуцького у створення мистецьких товариств на Україні. Встановлено, що завдяки суспільному авторитету та зусиллям науковця на початку минулого століття у столиці діяла низка таких товариств – Київське товариство художників, Товариство діячів українського пластичного мистецтва тощо. Доведено, що завдяки своїй активній громадянській позиції Г. Павлуцький зробив неабиякий внесок у розвиток наукового та суспільного життя країни.

Ключові слова: Г.Г. Павлуцький, мистецьки товариства, пластичне мистецтво.

Григорій Григорович Павлуцький – талановитий учений, викладач, громадський діяч. Його науковий інтерес сягав різноманітних площин: від історії античного мистецтва до досліджень кубізму та неофутуризму. Як провідний науковець свого часу, Григорій Григорович мав активну громадянську позицію, а отже постійно перебував у центрі суспільного життя України. Дослідник у різні роки входив до цілої низки пам'яткоохоронних, реституційних, дослідницьких комісій, товариств тощо. Проте наразі його роль у цих установах залишається мало дослідженою і потребує особливої уваги.

З 1990–х рр. у вітчизняній науці почали з'являтися публікації, присвячені становленню та розвитку дослідницьких, просвітницьких організацій, товариств і комісій. Сучасними науковцями подано загальну характеристику їхньої роботи та роль окремих представників, зокрема і Г. Павлуцького. У цьому плані цікавими можуть бути розвідки О. Денисенко, Т. Григор'євої, Т. Щербань, В. Афанасьєва, Ю. Телячого та ін. Їх дослідження засвідчують діяльність Г. Павлуцького у справі збереження історико–культурної спадщини України, організації вищих навчальних закладів та мистецьких товариств. Проте узагальнюючих праць наразі не створено.

Метою статті є визначення місця Г. Павлуцького в громадському житті України кінця XIX – початку XX ст.

Г. Павлуцький народився 19 січня 1861 р. у Києві, вищу освіту здобув у одному з найпрестижніших закладів України того часу – Київському університеті Св. Володимира. Його життєвий шлях та творчі пошуки і начиння були нерозривно пов'язані із Україною, творчим спадком її народу і розвитком науки межі XIX – XX ст.

Творча наснага Г. Павлуцького дала змогу досліднику не лише систематично публікувати свої наукові розвідки, але й сприяла його активній громадській діяльності у наукових товариствах. Вчений був дійсним членом Московського археологічного товариства, Українського наукового товариства, очолював секцію історії мистецтва Київського товариства старожитностей і мистецтв, Історичного товариства Нестора–Літописця, Київського товариства охорони пам'яток і мистецтва тощо. Поряд із науковими дослідженнями в галузі пам'яткознавства вчений багато робив на ниві охорони та збереження пам'яток [4, с. 115].

Слід відзначити, що на початку XX ст. Російська імперія не мала законодавчої бази, яка б регулювала охорону та збереження мистецьких пам'яток. У зв'язку з цим, 1911 р. Московським Археологічним Товариством було розроблено і представлено на розгляд Державної думи і Державної ради відповідний законопроект. Майже одночасно з цим Міністерство внутрішніх справ визнало своєчасним і доцільним видання закону про охорону старожитностей. Відповідно членами Міністерства було

розроблено свій власний проект у вигляді «Положення про охорону старожитностей», також унесений на розгляд Державної думи [12, с. 5–7].

З ініціативи Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва було об'єднано наукові сили міста, створено спеціальну комісію для обговорення проекту закону про збереження стародавніх пам'яток у Росії. Г. Павлуцькому, як одному з членів комісії, було доручено внести до проекту зауваження і пропозиції. Наприкінці грудня 1911 р. дослідник виступив із доповіддю, яка містила нищівну критику міністерського законопроекту [3, с. 121]. Це – жорстока централізація, що знищувала або обмежувала права і обов'язки місцевих органів; фактичне відсторонення від пам'яткоохоронної справи фахових науковців; передача охорони пам'яток на місцях Духовному відомству, найменше зацікавленому в їхньому збереженні; обмежене коло художніх пам'яток, які підлягали охороні. Г. Павлуцький висловив побоювання, що коли законопроект стане законом, то він не тільки не поліпшить справу охорони пам'ятників Росії, а навіть погіршить [2, с. 12].

Творча наснага Г. Павлуцького сприяла його активній громадській діяльності у наукових товариствах. Вчений був дійсним членом Московського археологічного товариства, Українського наукового товариства, очолював секцію історії мистецтва Київського товариства старожитностей і мистецтв, Історичного товариства Нестора–Літописця, Київського товариства охорони пам'яток і мистецтва тощо.

Поряд із науковими дослідженнями в галузі пам'яткознавства вчений багато робив на ниві охорони та збереження пам'яток. Плідною була його діяльність як члена Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва [4, с. 115].

Вагомими здобутки Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва були у безпосередній роботі по збереженню пам'яток м. Києва та їхньому науковому дослідженню, в якій безпосередньо брав участь і Г. Павлуцький. Особливу увагу привертала пам'ятки давньоруського періоду: Софія Київська з комплексом будов, Золоті ворота, споруди Києво–Печерської лаври, Видубицького монастиря, Звіринецькі і Китаєвські печери та ін. Члени Товариства намагались відгукнутись на звернення, що надходили на його адресу, по можливості надавали практичну допомогу у справі охорони пам'яток [3, с. 115–120].

Своєю масштабністю та громадським резонансом виділялись роботи з вивчення та реставрації Софійського собору. Спільно з членами Імператорської археологічної комісії – академіком П. Покришкіним, архітектором–художником М. Мілеєвим, академіком М. Бруні та іншими – 1914 р. було обстежено її пам'ятки. Професор Г. Павлуцький очолив комісію з обстеження фресок. Після ґрунтовних робіт щодо їхнього вивчення стан фресок було визнано критичним, особливо на сходах. На думку членів комісії для захисту фресок у цьому місці бажано було збувати бар'єр зі скла [4, с. 115].

Передумови докорінного поліпшення стану культури в Україні почали складатися після перемоги лютевської буржуазно–демократичної революції 1917 р. За нових реалій проблема збереження української національної історико–культурної спадщини набула політичного значення. Адже тепер мова йшла про охорону над-

бань народу, що ставав на шлях самостійного державотворення. Таким чином, охорона цих пам'яток об'єктивно стає одним з найважливіших національних завдань українського народу [9, с. 99].

Перші реальні кроки в цьому напрямку були зроблені влітку 1917 р., коли Генеральний секретаріат народної освіти разом із представниками комісії від різних культурних та мистецьких організацій 28 липня 1917 р. затвердив питання організації мистецького відділу [6].

Як зауважує Т. Мирська, під головуванням Д. Антоновича відбулася організаційна нарада, у якій Г. Павлуцький брав активну участь. Після тривалих дискусій була вироблена структура департаменту мистецтв Генерального секретаріату народної освіти. У цьому департаменті було створено п'ять комісій для організації таких відділів: відділу пластичних мистецтв, відділу художньої промисловості й кустарної справи, театрального відділу, відділу у справах музики, відділу з охорони пам'яток і у справах музейних.

Григорія Григоровича було обрано головою комісії пластичних мистецтв. В одному зі своїх листів до Генерального секретаріату він писав, що розуміння мистецтва серед громадянства настільки умовно і обмежено, що кожен, хто малює, вважає себе за художника, і кожен, хто пише вірші, вважає себе за поета. Через це на комісії лежить велике завдання дбати про розвиток і розповсюдження мистецтва на Україні в суворо національному напрямі, пам'ятати, що художники мусять безпосередньо відчувати однаково зі своїм народом.

Як голова комісії, Г. Павлуцький вимагав від своїх колег розв'язання широкого кола завдань. Так, комісія повинна була доглядати за справами мистецької освіти й виховання в Україні. Вона мала право на заснування артистичних шкіл, затвердження для них навчальних програм, підтримання існуючих шкіл, розгляд проектів церков та інших монументальних будівель і пам'ятників, які будувались в Україні державним і громадським коштом. Подання цих проектів на затвердження комісії було обов'язковим. Комісія зобов'язувалася влаштовувати загальні виставки мистецтва, сприяти відкриттю картинних галерей [9, с. 99].

За ініціативою Товариства діячів українського пластичного мистецтва і відділу пластичних мистецтв у червні 1918 р. було скликано з'їзд Діячів українського пластичного мистецтва. Цей науковий форум під головуванням Г. Павлуцького проходив з 9 по 16 червня в Києві. На ньому обговорювалось широке коло проблем культурного розвитку України. Важливе місце серед них займали і питання збереження та дослідження історико–культурної спадщини країни.

Слід наголосити, що червоною ниткою через усі доповіді учасників з'їзду проходила думка про тісний зв'язок художньої освіти із завданням збереження української національної історико–культурної спадщини.

У резолюції з'їзду було схвалено низку конкретних пропозицій щодо поліпшення справи охорони пам'яток старовини. Передбачалося звернутися до уряду із проханням про виділення приміщення та коштів для відкриття Національної картинної галереї; улаштування в Києві Інституту історії мистецтв; заснування кафедр історії й теорії мистецтва при загальноосвітніх вищих наукових інституціях гуманітарного типу тощо.

Г. Павлуцькому, як голові Ради з'їзду, було доручено контролювати виконання цих резолюцій [14, с. 39–43].

Дослідники документально довели, що період національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. став часом найактивнішої громадської діяльності Г. Павлуцького. Широко знаний у мистецьких колах як професіонал своєї справи, Г. Павлуцький охоче став до створення секції мистецтв Українського наукового товариства у Києві. Г. Павлуцький, виступивши разом із іншими науковцями – М. Біляшівським, Д. Щербаківським, В. Модзалевським – ініціатором організації секції, визначив головне її завдання, яке полягало у виданні студій по історії українського мистецтва і, особливо – матеріалів, систематично підібраних по архівах, музеях і різних збірках старовини. Розглянувши це питання, рада Наукового товариства 15 вересня 1918 р. ухвалила рішення про заснування секції мистецтв [16, с. 49].

Першим головою Секції обрали Д. Антоновича, однак на другому засіданні, яке відбулося 13 жовтня 1918 р. під його головуванням відбулися вибори президії Секції. Головою її став Г. Павлуцький, товаришем голови – В. Модзалевський, а обов'язки секретаря з самого початку виконував Д. Щербаківський. Вони й забезпечували керівництво Секцією до травня 1919 р. На сьомому засіданні, яке відбулося 30 травня цього року, президія у повному складі склала з себе обов'язки. Однак, як зазначає В. Афанасьєв, Григорія Григоровича одноставно було обрано почесним головою Секції [2].

Слід наголосити, що вивчення та спроба реконструкції пам'яток, що знаходились на території України було лише частиною масштабного пам'яткоохоронного руху, що розгорнувся у країні в період визвольних змагань 1917–1921 рр. Гострого політичного звучання набуло питання збереження історико-культурної спадщини. Історико-культурний фонд України зазнав досить суттєвих втрат, оскільки пам'ятки гинули від військових дій, відсутності належного догляду з боку їхніх власників, безконтрольно вивозились до Росії та інших країн. За доби Центральної ради було створено Центральний комітет охорони пам'яток старовини й мистецтва на Україні. 12 травня 1917 р. відбулися перші загальні збори Комітету, які схвалили його статут та обрали дійсних членів. Беззаперечний авторитет Г. Павлуцького у наукових колах слугував тому, що його було обрано одним із членів Комітету [4, с. 115–116].

Як зазначає О. Нестуля, на початку квітня 1918 р., виконуючи умови Брестського мирного договору, РНК РРФСР звернулася до уряду УНР із пропозицією розпочати мирні переговори між двома державами, які і було розпочато у травні цього ж року. З їхнім початком гостро постало питання про повернення в Україну вивезених в Росію за царизму та короткочасного панування більшовиків національних історико-культурних цінностей українського народу. В кінці травня 1918 р. воно стало предметом обговорення на ряді нарад, скликаних за ініціативою Міністерства закордонних справ при Міністерстві народної освіти. Г. Павлуцького було запрошено до нарадчої роботи з правом дорадчого голосу як фахівця у галузі мистецтва.

У другій половині травня 1918 р. відбулися перші засідання наради, на яких після тривалих дискусій було вирішено добиватися повернення в Україну вивезених

з її території історико-культурних. Але на нараді 23 травня 1918 р. Г. Павлуцький запропонував підняти на переговорах також питання про передачу Україні Росією не лише пам'яток української історії і культури, а й частини загальних культурних надбань колишньої імперії. Дослідник мотивував це тим, що у цій сфері багато було зроблено представниками українського народу, який нині, відокремлюючись у власну державу, мусить із цього загального здобутку дістати свій пай культурних вартостей. Цю пропозицію підтримав голова української делегації на переговорах, професор С. Шелухін. Він висловив побажання, щоб додатковий договір складався з двох списків речей. До першого мали увійти ті пам'ятки, які були вивезені з території України, а до другого – речі, на які Українська Держава мала право, виходячи з принципу розмежування майна колишньої царської Росії між країнами, що виникли на її території.

Варто наголосити, що Г. Павлуцький окрім інших принципів відбору пам'яток до списків додаткового договору, керувався ще й інтересами Української Держави, розвитку її науки і культури.

05 червня 1918 р. міжвідомча нарада (комісія) з питань повернення культурно-історичних цінностей в Україну конституювалася в культурну комісію при українській делегації на мирних переговорах з Росією. Її головою було обрано П. Холодного, заступником – Г. Павлуцького. На цій посаді дослідник брав дієву участь у складанні списку пам'яток культури, які Україна мала отримати за принципом розмежування та обговоренні питання механізму його застосування і обґрунтування.

Г. Павлуцький брав дієву участь у засіданні комісії 21 червня 1918 р., на якому було в основному схвалено проект статті про передачу культурних цінностей Україні, яку пропонувалося включити до російсько-українського мирного договору.

Однак, як зазначають дослідники, у силу незалежних від неї обставин, культурна комісія так і не змогла завершити роботу, яка їй була доручена [10, с. 4–56].

Проаналізувавши діяльність Г. Павлуцького в роботі культурної комісії, О. Лупандін зазначив, що науковець був ідейним натхненником, автором радикального підходу до розподілу спільної імперської спадщини. Саме під його безпосереднім керівництвом була здійснена колосальна робота щодо наукового обґрунтування вимог та складання списків українських культурних цінностей, що підлягають поверненню.

Погляди Г. Павлуцького є відображенням патріотизму і любові до українського народу, який він розглядає як рівноправний у культурному, політичному й економічному плані, відкидаючи ідею меншовартості української нації. Водночас він постає невинним романтиком, хоча ця риса властива більшості представників української інтелігенції.

Важко сказати, наскільки сам Г. Павлуцький вважав реальним виконання вимог, визначених українською стороною. Однак його гарячі виступи на захист української культурної спадщини на засіданнях міжвідомчої культурної комісії, як і тон листів до культурної комісії при українській мирній делегації дає підстави думати, що Г. Павлуцький широко вірив у позитивне вирішення питання повернення культурних цінностей [7, с. 302–305].

Як вже неодноразово підкреслювалося, найвища громадська активність вже немолодого професора припала на період визвольних змагань. Так, одним із проєктів, у якому брав участь Григорій Григорович, був пов'язаний із будівництвом пам'ятника Т. Шевченкові у Києві.

На початку жовтня 1918 р. до Головноупраляючого справами мистецтва і національної культури в Україні П. Дорошенка з доповідною запискою звернувся відомий український мистецтвознавець та громадський діяч, комісар у справах охорони пам'яток старовини і мистецтва Київської губернії М. Біляшівський, в якій зазначалося, що справа з будівництвом пам'ятника Т. Шевченкові в столиці України досить важлива. Для її реалізації варто створити спеціальну комісію, виключно з фахівців відділу пластичних мистецтв, на відміну від комісії, що працювала раніше при міському правлінні, до складу якої входили люди, іноді, далекі від мистецтва.

Нараду комісії було скликано 18 жовтня 1918 р., з-поміж інших корифеїв української науки та культури, представників громадськості та органів державної влади у ній брав участь і Г. Павлуцький. А. Машталір зазначає, що восени 1918 р. відбулося чимало засідань державних і громадських організацій, мета яких була одна – розглянути та затвердити способи увіковічення пам'яті відомого сина України. Проте, із зміною влади і важкою політичною ситуацією в країні збудувати пам'ятник Кобзареві у Києві не вдалося [8, с. 411–416].

За часів радянської влади, ученого також залучали до роботи в різних комісіях. Як званого фахівця його було обрано заступником голови створеної у квітні 1912 р. при Українській академії наук Софійської комісії [5, с. 68; 4, с. 117–118; 15, с. 124].

На організаційних зборах Софійської комісії, які відбулися 27 травня 1921 р., було схвалено план дослідження собору, визначено відповідальних за реалізацію окремих його розділів. Так, Г. Павлуцький разом із Ф. Шмітом мав провести дослідження фресок і мозаїк сакральної споруди і підготувати узагальнюючі матеріали про Софійський собор як пам'ятку архітектури великокняжої доби.

На засіданні 04 жовтня 1921 р. було схвалено проєкт статуту Софійської Комісії, який незабаром було затверджено Історико-філологічним відділом Всеукраїнської академії наук. З цього часу Г. Павлуцький разом із іншими науковцями офіційно входить до складу комісії.

Виконати поставлені завдання членам Софійської комісії не вдалося. Фінансові та кадрові труднощі призвели до того, що 01 січня 1922 р. вона припинила своє існування [11, с. 177–181].

Григорій Павлуцький не лише зробив значний внесок у справу дослідження вітчизняної культурної спадщини, але й сам був її творцем. Жвавою та дієвою була його участь у мистецькому житті Києва. Як професіонал своєї справи, Григорій Григорович охоче став не лише до створення Секції мистецтв при Українському науковому товаристві, але й був активним учасником виставок українських художників; став ініціатором та ідейним натхненником створення численних художніх товариств у Києві тощо [13, с. 118–119; с. 130–132].

1915 р. Г. Павлуцький був одним з ініціаторів організації Київського товариства художників (1915–

1918 рр.), метою якого було посилення зв'язків між художниками, організація виставок та популяризація мистецтва. Навесні 1918 р. Г. Павлуцький став одним із засновників ще однієї мистецької організації – Товариства діячів українського пластичного мистецтва [1].

09 – 16 червня 1918 р. у Києві під головуванням Г. Павлуцького проходив 3-й з'їзд діячів українського образотворчого мистецтва. За підсумками його роботи було ухвалено постанову про створення «Центрального союзу митців» – своєрідної федерації всіх художніх організацій, які на той час існували в Україні. Але, як зазначає Ю. Телячий, для практичної реалізації у життя цієї постанови не було нелажних стратегічних умов. Крім цього, у силу воєнно-політичних причин, на початку 1919 р. перестало функціонувати і саме Товариство діячів українського пластичного мистецтва [14, с. 41–42].

Передчасна смерть у березні 1924 р. завадила Г. Павлуцькому продовжувати справу збереження та популяризації української історико-культурної спадщини.

Таким чином, участь Г. Павлуцького в численних наукових, культурно-просвітницьких, мистецтвознавчих організаціях і товариствах свідчить про його активну громадянську позицію. Як популяризатор українського мистецтва, учений сприяв пошквалюванню культурного й наукового життя країни. Г. Павлуцький доклав чимало зусиль для охорони та збереження культурного надбання нації.

Список використаних джерел

1. Афанасьєв В. Дослідник українського мистецтва Григорій Павлуцький / В. Афанасьєв // Народна творчість та етнографія. – 2003. – №4. – С.13–22.
2. Афанасьєв В. Секція мистецтв Українського наукового товариства в Києві [Електронний ресурс]. – Доступний з: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=art&id=889&start=2.
3. Григор'єва Т. З історії збереження історико-культурної спадщини України: діяльність Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва [Електронний ресурс] / Т. Григор'єва, О. Денисенко. – Доступний з: <http://history.ukma.kiev.ua/docs/journals/naukovi-zapysky/3/grygoriyeva-denysenko.pdf>.
4. Денисенко О. Григорій Павлуцький та його внесок у пам'яткоохоронну справу / О. Денисенко // Краєзнавство. – К.: Інститут історії України НАН України, 1999. – №1–4. – С.115–118.
5. Кривецький І. Українська академія наук у Києві / І. Кривецький // Літературно-науковий вісник. Т. XXVIII, кн. VII. – Львів, 1922. – С.68.
6. Купрійчук В. Трансформаційні перетворення системи державного управління в галузі культури в добу Центральної ради (березень 1903 – квітень 1918 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej17/PDF/4.pdf>.
7. Лупандін О. Питання реституції культурних цінностей в контексті українсько-російських мирних переговорів 1918 р. [Електронний ресурс] / О. Лупандін. – Доступний з: http://dspace.nbuv.gov.ua/Bitstream/handle/123456789_28227/12-Lupandin.pdf?sequence=1/
8. Машталір А. Плани будівництва пам'ятника Т. Г. Шевченкові у Києві в добу Гетьманату П. Скоропадського (квітень – грудень 1918 р.) / А. Машталір // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський. – 2012. – №7. – С.411–418.
9. Мирська Т. Діяльність відділу пластичних мистецтв у 1917–1918 роках / Т. Мирська // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія: Історія. – 1997. – Вип.35. – С.99–106.
10. Нестуля О. Культурна комісія при делегації України на мирних переговорах з Росією 1918 р.: хроніка діяльності / О. Нестуля. – Полтава, 1993. – 64 с.
11. Нестуля С. Софійська комісія Всеукраїнської академії наук (1921 р.) / С. Нестуля // Історична пам'ять. – 2000. – С.176–182.

12. Павлуцкий Г. Проект закона об охране древних памятников в России / Г. Павлуцкий // Военно-исторический вестник при Киевском отделе Императорского Русского Военно-исторического общества. – К., 1912. – Кн.1. – С.115–129.

13. Сторчай О. Художні твори Григорія Павлуцького на київських виставках 1910-х років / О. Сторчай // Образотворче мистецтво. – 2013. – №2. – С.118–119; №3. – С.130–133.

14. Телячий Ю. Первый Всеукраинский съезд деятелей изобразительного искусства (1918 г.) / Ю. Телячий // Ученые записки УО ВГУ им. П. М. Машерова. Т.17. – Витебск, 2014. – С.39–43.

15. І. Ходак Данило Щербаківський як організатор академічної науки [Електронний ресурс] / І. Ходак. – Режим доступу: <http://um.etnolog.org.ua/zmist/2007/119.pdf>.

16. Щербань Т. Мистецтвознавці Українського наукового товариства та їхній внесок у науку, освіту, культуру [Електронний ресурс] / Т. Щербань // Вісник НАН України. – К., 2009. – №11. – С.45–55.

References

1. Afanas'jev V. Doslidnyk ukrai'ns'kogo mystectva Grygorij Pavluc'kyj / V. Afanas'jev // Narodna tvorčist' ta etnografija. – 2003. – №4. – S.13–22.

2. Afanas'jev V. Sekcija mystectv Ukrai'ns'kogo naukovogo tovarystva v Kyjevi [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=art&id=889&start=2.

3. Grygor'jeva T. Z istorii' zberezhennja istoryko-kul'turnoi' spadshhny Ukrai'ny: dijtal'nist' Kyi'vs'kogo tovarystva ohorony pam'jatok starovyny i mystectva [Elektronnyj resurs] / T. Grygor'jeva, O. Denysenko. – Dostupnyj z: <http://history.ukma.kiev.ua/docs/journals/naukovi-zapysky/3/grygorieva-denysenko.pdf>.

4. Denysenko O. Grygorij Pavluc'kyj ta jogo vnesok u pam'jatkoohoronnju spravu / O. Denysenko // Krajeznavstvo. – К.: Instytut istorii' Ukrai'ny NAN Ukrai'ny, 1999. – №1–4. – S.115–118.

5. Krevc'kyj I. Ukrai'ns'ka akademija nauk u Kyjevi / I. Krevc'kyj // Literaturno-naukovyj visnyk. T. XXVIII, kn. VII. – L'viv, 1922. – S.68.

6. Kuprijchuk V. Transformacijni peretvorennja systemy derzhavnogo upravlinnja v galuzi kul'tury v dobu Central'noi' rady (berezen' 1903 – kviten' 1918 rr.) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej17/PDF/4.pdf>.

7. Lupandin O. Pytannja restytucii' kul'turnyh cinnostej v konteksti ukrai'ns'ko-rosijs'kyh murnyh peregovoriv 1918 r. [Elektronnyj resurs] / O. Lupandin. – Dostupnyj z: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/28227/12-Lupandin.pdf?sequence=1/>

8. Mashtalir A. Plany budivnytva pam'jatnyka T. G. Shevchenkovi u Kyjevi v dobu Get'manatu P. Skoropads'kogo (kviten' – gruden' 1918 r.) / A. Mashtalir // Visnyk Kam'janec'–Podil's'kogo nacional'nogo universytetu imeni Ivana Ogijjenka. – Kam'janec'–Podil's'kyj. – 2012. – №7. – S.411–418.

9. Myrs'ka T. Dijal'nist' viddilu plastychnyh mystectv u 1917–1918 rokah / T. Myrs'ka // Visnyk Kyi'vs'kogo universytetu imeni Tarasa Shevčenka. Serija: Istorija. – 1997. – Vyp.35. – S.99–106.

10. Nestulja O. Kul'turna komisija pry delegacii' Ukrai'ny na murnyh peregovorah z Rosijeju 1918 r.: hronika dijtal'nosti / O. Nestulja. – Poltava, 1993. – 64 s.

11. Nestulja S. Sofijs'ka komisija Vseukrai'ns'koi' akademii' nauk (1921 r.) / S. Nestulja // Istorichna pam'jat'. – 2000. – S.176–182.

12. Pavluc'kyj G. Proekt zakona ob ohrane drevnih pamjatnikov v Rossii / G. Pavluc'kyj // Voенно-istoricheskij vestnik pri Kievskom otdelі Imperatorskogo Russkogo Voенно-istoricheskogo obshhestva. – К., 1912. – Кн.1. – S.115–129.

13. Storchaj O. Hudozhni tvory Grygorija Pavluc'kogo na kyi'vs'kyh vystavkah 1910-h rokiv / O. Storchaj // Образотворче мистецтво. – 2013. – №2. – S.118–119; №3. – S.130–133.

14. Teljachij Ju. Pervyj Vseukrainskij s'ezd dejatelej izobrazitel'nogo iskusstva (1918 g.) / Ju. Teljachij // Uchenye zapiski UO VGU im. P. M. Masherova. T.17. – Vitebsk, 2014. – S.39–43.

15. І. Ходак Данило Шербаківський як організатор академічної науки [Електронний ресурс] / І. Ходак. – Режим доступу: <http://um.etnolog.org.ua/zmist/2007/119.pdf>.

16. Shherban' T. Mystectvoznavci Ukrai'ns'kogo naukovogo tovarystva ta i'hnij vnesok u nauku, osvitu, kul'turu [Elektronnyj resurs] / T. Shherban' // Visnyk NAN Ukrai'ny. – К., 2009. – №11. – S.45–55.

Bogatikova E. V., post-graduate student of Mariupol State University (Ukraine, Mariupol), lol9877@meta.ua

Place of Gregory Pavlutskiy (1861–1924) in the public life of Ukraine at the end of the XIX – early XX centuries

The article deals with the role of G. Pavlutskiy in public life of Ukraine. His participation in the work of the scientific and educational societies of Ukraine – the Ukrainian Scientific Society, the Kyiv Society of Antiquities and Arts, the Historical Society of Nestor-Chronicler, and the Kyiv Society for the Protection of Monuments and Art. The role of G. Pavlutskiy in preservation and return of cultural monuments to Ukraine is highlighted. The author describes the activities of the scientist in restoring historical monuments of the country, in particular Sophia of Kyiv. The paper shows the contribution of G. Pavlutskiy to the creation of art societies in Ukraine. It has been established that due to the public authority and efforts of the scientist at the beginning of the last century a number of such companies acted in the capital – the Kiev Society of Artists, the Society of Ukrainian Plastic Arts, etc. It is proved that due to his active civic position G. Pavlutskiy made a significant contribution to the development of the scientific and social life of the country.

Keywords: G.G. Pavlutsky, art societies, plastic art.

* * *

УДК 930.1:908(477.81)

Скоков О. Д.,
магістр історії (Україна, Острозьк),
olexsandrskokov@i.ua

ЧАС ЗАСНУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В М. ОСТРОЗІ В ІСТОРИОГРАФІЇ СЕРЕДИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Автором ставиться мета з'ясувати інтелектуальний контекст дослідницької літератури сер. ХІХ – поч. ХХІ ст., а також здійснити аналіз праць науковців відносно такої проблеми як час заснування навчального закладу в м. Острозі. При вивченні даної теми нами використовувалися історико-хронологічний, історико-ситуаційний та метод історіографічного аналізу. Дослідивши науковий доробок авторів вище окреслених часових рамок, ми дійшли до висновку, що у дореволюційний час історики окреслювали цю подію, як правило, 70–80 рр. ХVІ ст. не обгрунтовуючи своєї думки. Радянські ж дослідники, в основному, конкретизували як дату появи даної освітньої установи, так і пояснювали свою позицію з приводу цієї проблеми. У сучасний період поряд із працями, в яких лише принагідно (без аргументації) думки відзначено час заснування учбової установи в Острозі, мають місце також роботи в котрих пояснюється дата появи цього закладу на світ.

Ключові слова: Острозький навчальний заклад, дослідник, історіографія.

У 70-х рр. ХVІ ст. в Острозі виник навчальний заклад, який був складовою частиною культурно-освітнього осередку, який включав у себе, окрім освітньої установи, також науковий гурток та друкарню. Саме завдяки цьому дане волинське місто перетворилося на короткий проміжок часу в один із найбільш значних духовних центрів того часу на українських землях. Незважаючи на те, що історії волинської освітньої установи приділено (як мінімум із середини ХІХ ст.) доволі багато дослідницької уваги, все ж стосовно дати її появи на світ і в наш час мають місце дискусії. Саме тому, на нашу думку, історіографічний огляд наукового доробку дослідників щодо даної проблеми дозволить скласти чіткіше уявлення відносно часу заснування Острозького навчального закладу та буде сприяти, в цілому, подальшим студіям відносно історії Острозького культурно-освітнього центру.

Стаття є спробою подати історіографічний огляд наукової спадщини істориків сер. ХІХ – поч. ХХІ ст. з історії вивчення такої проблеми як дата виникнення Острозького освітнього закладу, оскільки до цього часу дана тема спеціально не вивчалася. Ця проблема якщо і привертала увагу дослідників, то лише як один із аспектів усього Острозького культурно-освітнього